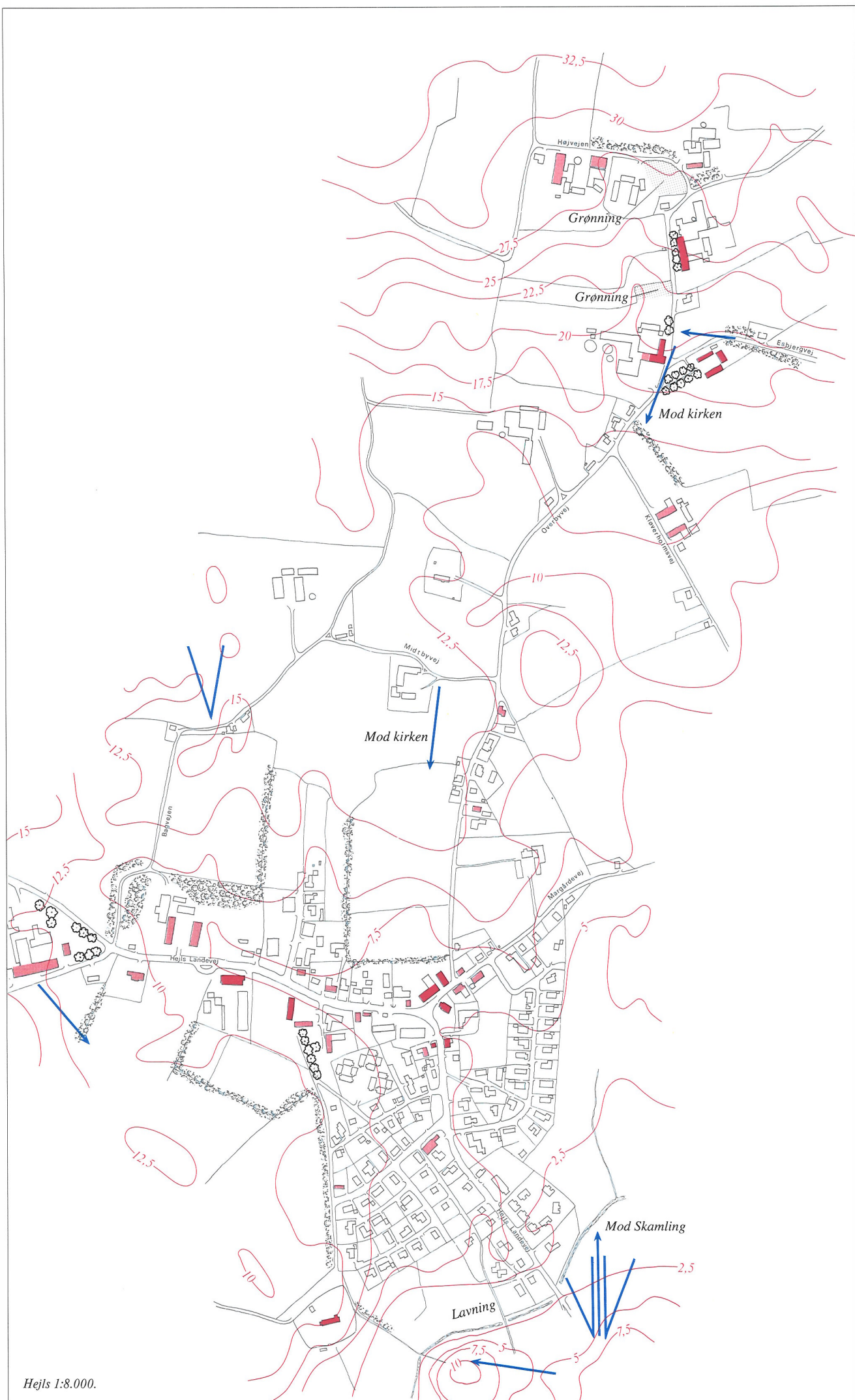

Bevaringsværdige sammenhænge på landet

Fra bakkerne syd for mindet - eller noret - ses Hejls Kirke som en smuk silhuet mod de store højder ved Skamling.

Det flotte Bæklund er et af de få gårdanlæg, der ikke er udflyttet fra Hejls by.

Ballegård i udkanten af Hejls Nederby er bygget først i 1800-tallet og har stil-mæssigt en nær forbindelse til Christiansfelder-husene. Sammen med præstegården i Hejls er Ballegårds stuehus de mest tidstypiske fra tiden o. 1800.

Som en parallel til Ballegård ligger med en meget flot placering midt i Hejls by den gamle præstegård, der med sine nitten fag er et af egnens største stuehuse.

Hejls

Sammen med Fjelstrup og Stepping må Hejls anses for at være kommunens største og vigtigste landsbyer. Hejls er i sin opbygning interessant, idet den består af tre dele, nemlig sydligst Kirkebyen, nord herfor Midtbyen og nordligst Overby. Kirkebyen er beliggende på kanten af et stort landskabeligt plateau, med kirken på det højeste punkt ud mod Hejls nor, en beliggenhed som er meget markant. Kirken ses fra store områder syd for og vest for noret. Midtbyen er ikke nogen markant struktur, mens Overby er beliggende nord for en lille dalsænkning, der går i retning øst-vest.

Kirkebyens bebyggelse er præget af den ret store trafik, der nu går gennem byen, men indeholder i øvrigt et par markante gårdanlæg og nogen god bebyggelse fra o. 1900-1930.

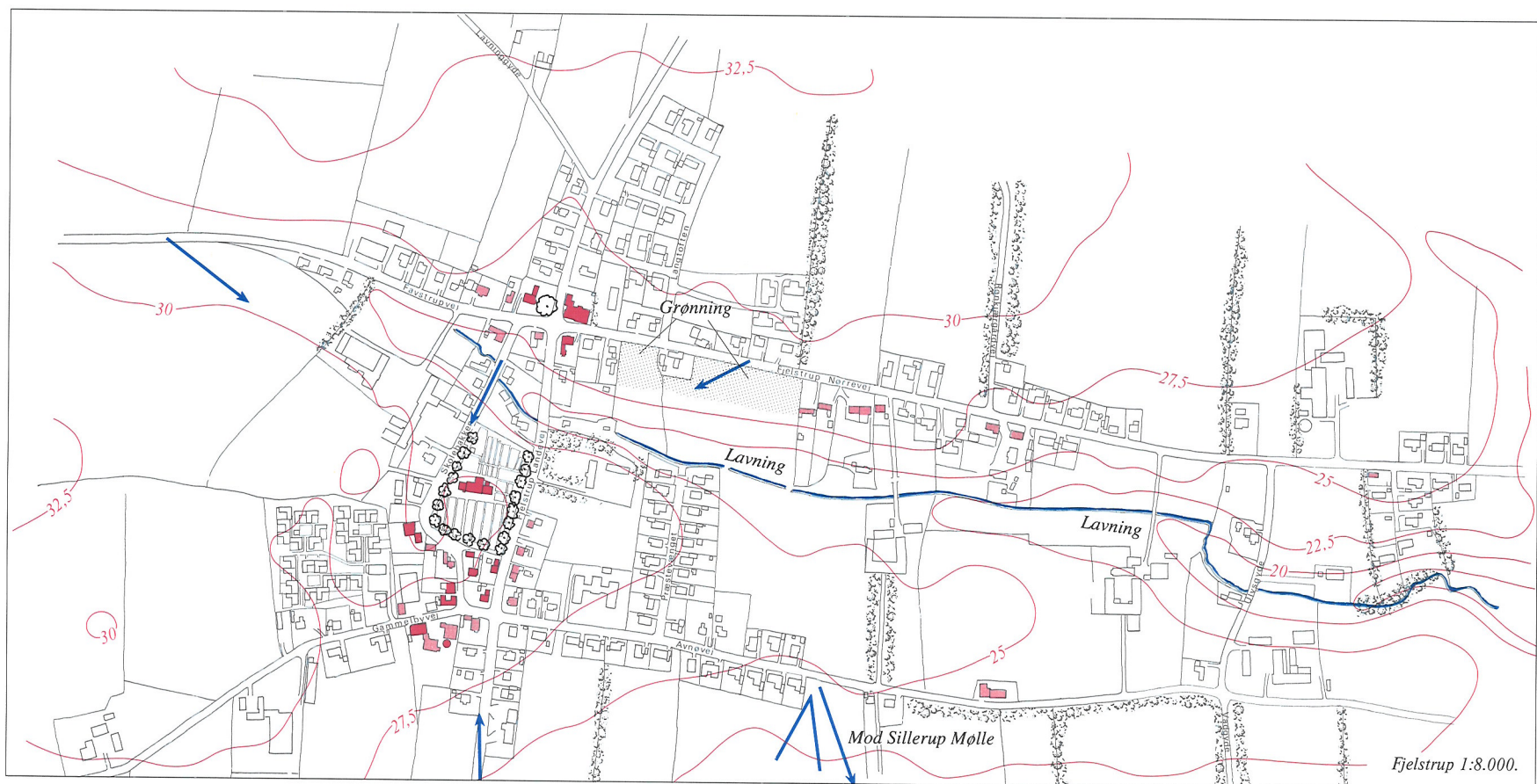
Midtbyens bebyggelse er ret ustruktureret og opfattes nærmest som en nordlig del af Kirkebyen, mens Overby klart skiller sig ud med en bebyggelse, der er domineret af store gårde og med et landskabeligt præg og en bevoksning, der markerer denne bydel som selvstændig. Overby indeholder en række fine gårdanlæg og i særdeleshed Hejlsgård er et smukt anlæg. Landskabet ved Overby er mere kuperet og alle de små indfaldsveje til byen er kranset af levende hegn.

Fjelstrup

Fjelstrup er en gammel landsby, der allerede nævnes i 1400-tallet. På udskiftningskortet fra 1795 angives kirke, præstegård, 12 større gårde og en række mindre gårde og huse.

Den ældre bebyggelse i Fjelstrup er hovedsagelig samlet omkring to veje, der forløber øst-vest på hver side af en lille dalsænkning ved en sidegren til Sillerup bæk. Vestligst i byen, ved bunden af den lille dal, ligger den anselige kirke og præstegården, som er en af de ældste bygninger i byen. Enkelte af de gamle gårde er flyttet udenfor byen, men der er stadig flere markante tre- og firlængede bygningsanlæg. Blandt de ældste bebyggelser hører også en række små husmandssteder, formentlig fra slutningen af 1700-tallet. Omkring kirken findes nogen bebyggelse fra o. århundredskiftet, bl.a. opført i forbindelse med jernbanens anlæggelse.

Den nord-sydgående vej skærer uheldigt gennem byen mellem kirken og præstegården. Fra syd er der et fint kig mod kirken, og mellem de to gamle veje udgør den smalle dal et fint grønt område. Præstegården er sammen med et par af de store gårdanlæg markante bygninger, ligesom der ved kroen og på Fjelstrup Nørrevej er et par meget markante villaer fra trediveerne. Stationsbygningen i den vestlige bydel er markant placeret ved et krumt gadeforløb.

Stationsbygningen i Fjelstrup er et modstykke til stationen i Sjølund. Fjelstrups er tydeligt præget af den "officielle" tyske stil.

Blandt de store gårdanlæg er det østligst beliggende - Bygvrå - et af de smukkeste og mest imponerende. Symmetrien er ikke fuldkommen, men den stilmæssige påvirkning umiskendelig.

Den gamle indkørsel til Fjelstrup domineres af et par gamle bygninger, og kirketårnet er et markant kendetegn. Ude fra landskabet domineres billedet af en silo i konkurrence med kirketårnet.

Stepping

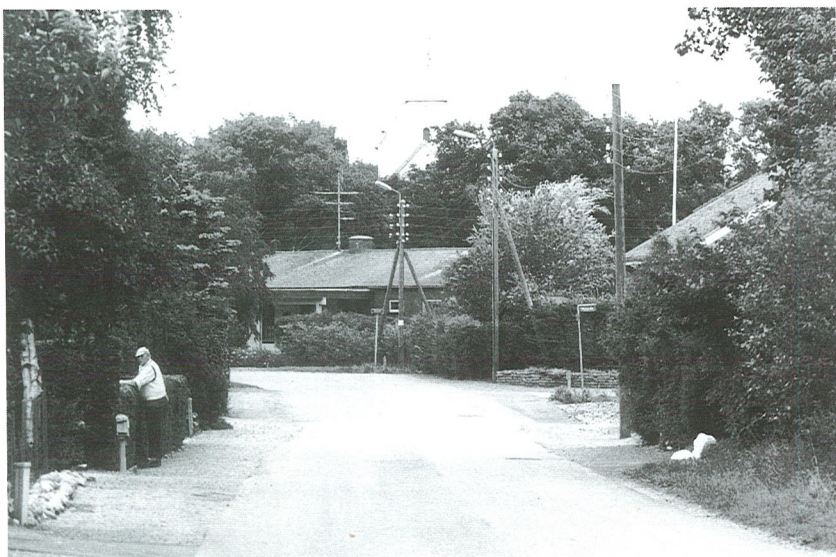
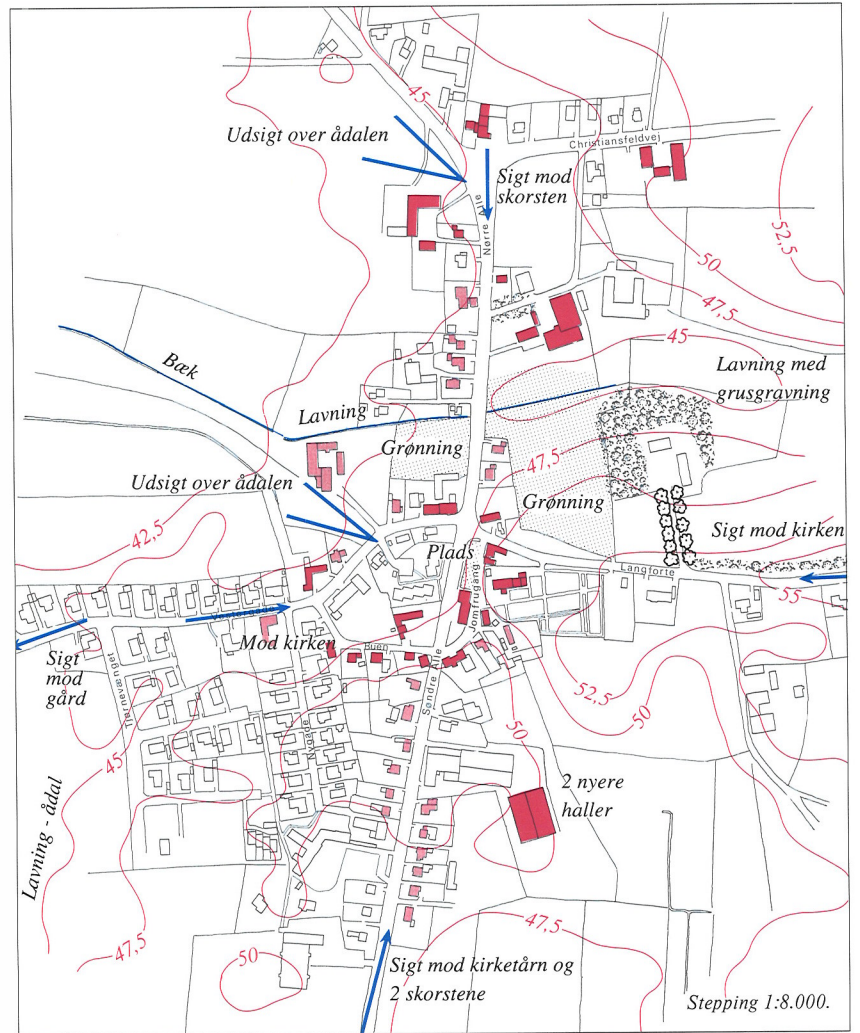
Stepping by er beliggende på en flad skråning ud mod Nørreå. Mod nord og vest afgrænses byen smukt af dalsænkninger, som er markante i landskabet.

Den højtbeliggende og store kirke er vidt synlig og et markant fikspunkt. Den gamle del af byens bebyggelse er anlagt som en forteby, der nu næppe anes på grund af nyere bebyggelse. Den næsten cirkelrunde vejføring ligger vest for kirken, men er i dag gennemskåret af en ny vej, som fører trafikken gennem byen mod Højrup. Nord for dalsænkningen er der siden trediverne opført lidt bymæssig bebyggelse. Den ældre bebyggelse samler sig omkring forten og kirken. Blandt de ældste huse er bl.a. den bygning syd for kirken, hvor herrnhuterne begyndte deres virksomhed på egnen.

Markant er det gamle bindingsværkshus nordvest for kirken, en gammel gård syd for forten samt den tidligere præstegård med sidelænge og en gammel allé af høje træer. Blandt den nyere bebyggelse er enkelte markante småhuse fra trediverne og en gård i den nordlige bydel.

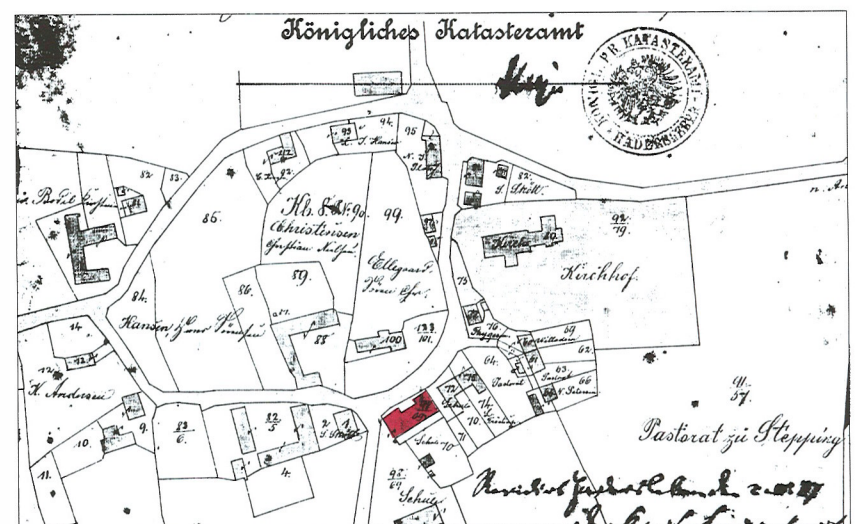
Blandt de ældste bebyggelser i Stepping er denne gård, der ligger umiddelbart syd for forten.

Fra vest ses Stepping Kirkes tårn over bebyggelsen ved forten - den tidligere vejføring ses i billedets baggrund.

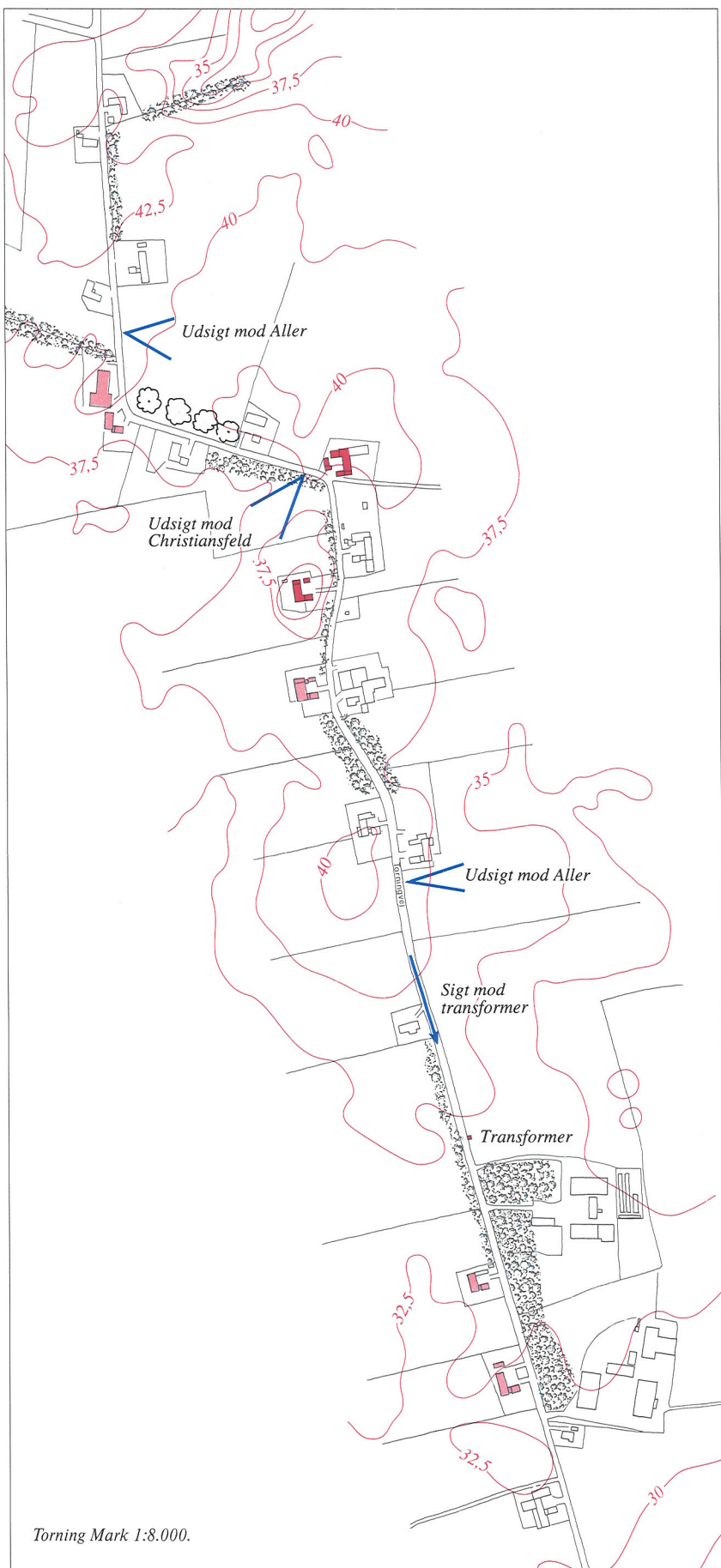
Den tidligere præstegård østligt i byen er et særdeles smukt og harmonisk anlæg, hvor sidelængen er ældst.

På dette gamle kort fra 1887 ses forten og den omkringliggende bebyggelse. Gården på foto øverst til venstre er her markeret på kortet.

Mod sydvest er der en fin udsigt over det åbne landskab mod Christiansfeld.

Torning Mark

Denne bebyggelse med 15-16 husmandssteder er den seneste, større samlede udstykning - fra gården Torninggård. Den var opkøbt som tysk domæne o. århundredskiftet og overgik ved Genforeningen til dansk domæne, men udstykkedes først i slutningen af trediverne.

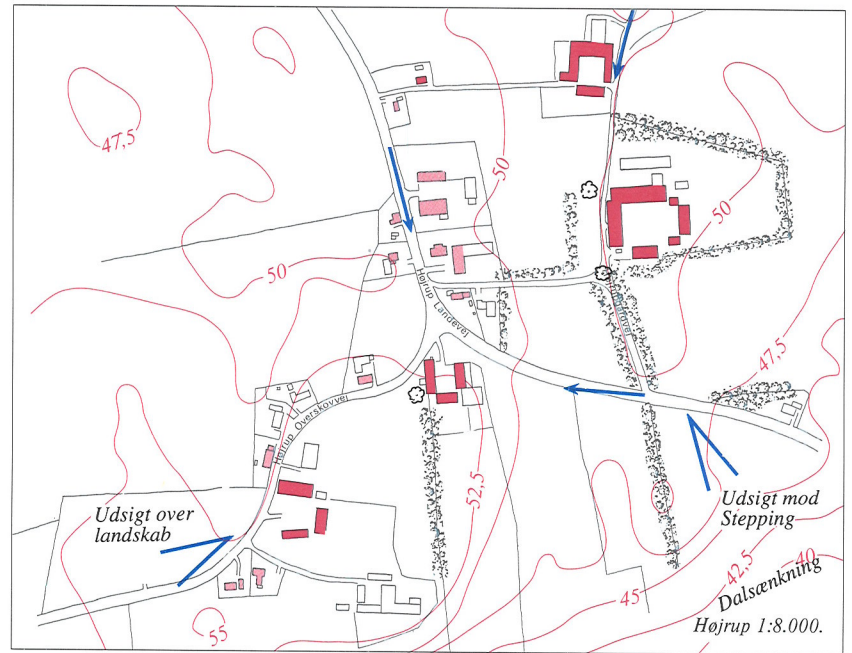
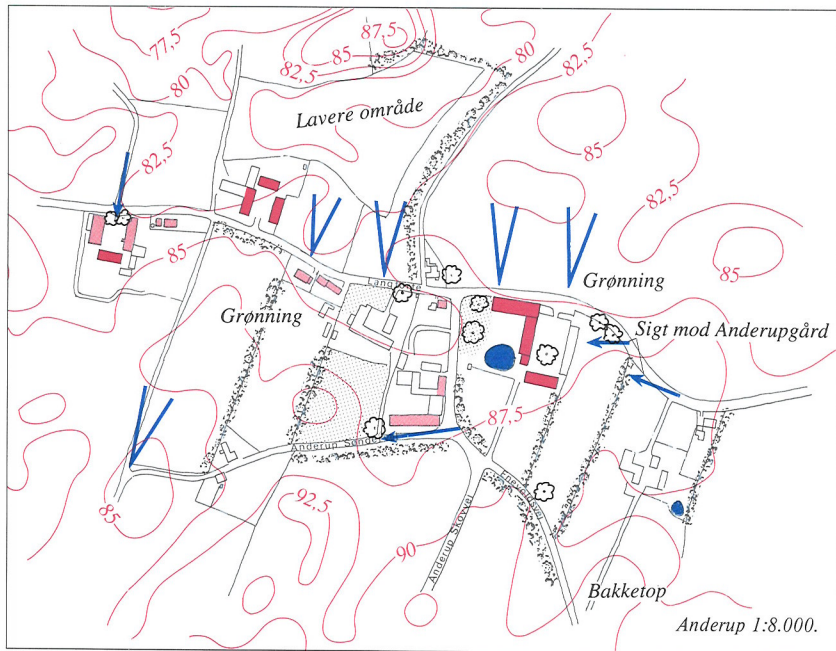
Bebyggelsen viser tydeligt, at der ikke var sket nogen egentlig udvikling af gårdtypen - bl.a. fordi mekaniseringen ikke var slået igennem ved udstykningen.

Gårdene placeres tæt op til én lang vej, og med de nu store levende hegn og træer danner bebyggelsen en smuk helhed, der flere steder åbner smukke udsigter over det forholdsvis flade landskab. Små bugtninger på vejforløbet gør, at man i dag ikke kan se hele bebyggelsen.

På grund af tidernes store ændringer indenfor landbruget er en stor del af bebyggelsen ændret voldsomt.

Husmandssted i Torning Mark-udstyknigen. Ejendommen har stadig sit oprindelige bygningsomfang. Bl.a. bemærkes det bevarede hønsehus forrest i billedet.

I den vestligste udkant af Anderup er dette gårdanlæg, igen med de samme klassicistiske stiltræk som et par af de øvrige gårde i Anderup.

Som en meget markant bebyggelse ligger den store Højrupgård østligst i landsbyen og danner med sin omkransende bevoksning en fin afslutning mod den brede ådal.

Anderup

Landsbyen Anderup er beliggende i et af kommunens højeste og mest kuperede områder. Byen gemmer sig ved et vejkrøds på en nordvendt skræning, ved den gamle vej mellem Christiansfeld og Stepping.

De få gårde og huse udgør en smuk helhed, der gemmer sig mellem bakker, levende hegn og høje træer. Byen ses ikke før man står midt i den. Særlig markant er den pompøse Anderupgård, der desværre har mistet sin ene sidelænge. De øvrige gårde anses dog også for at være markante. Stilmæssigt knytter en række af egnens gårde sig til bebyggelsen i Anderup.

Vejforløbene til byen, både sydfra og fra vest og øst, er typiske for egnen, kranset af levende hegn, som er med til at forstærke oplevelsen af den lille landsby.

Denne gård er beliggende vest for den store Anderupgård. Stilmæssigt har gården de samme træk som nabogården.

Højrup

Landsbyen Højrup er beliggende på en svag bakke ved nordsiden af Nørreå-dalen, umiddelbart nordvest for Stepping. Man må formode, at der mellem de to byer har været en overgang over åen og den brede dal.

I landskabet er den lille bebyggelse markant, da det omgivende terræn er temmelig fladt. Bebyggelsen afgrænses fint mod det omgivende land.

Landsbyen består af 6-7 større gårde og ligeså mange småhuse. Bebyggelsen deler sig i en vestlig og en østlig del. Den vestlige har to markante gårde og et hus, når man kommer til byen vestfra. Gården vestligst i byen er et særligt fint anlæg fra den senklassicistiske tid o. 1870. I den østlige del er både Højrupgård og den gård, der ligger nordfor, særlig markante, sidstnævnte med et smukt lille aftægts- eller fodermesterhus ved indkørslen fra Højrup Landevej.

Vestligst i Højrup, og meget markant, ligger dette smukke og stilrene gårdanlæg.

Set fra ådalens skrænter ligger husmandstederne på rad, markeret af deres efterhånden høje bevoksning.

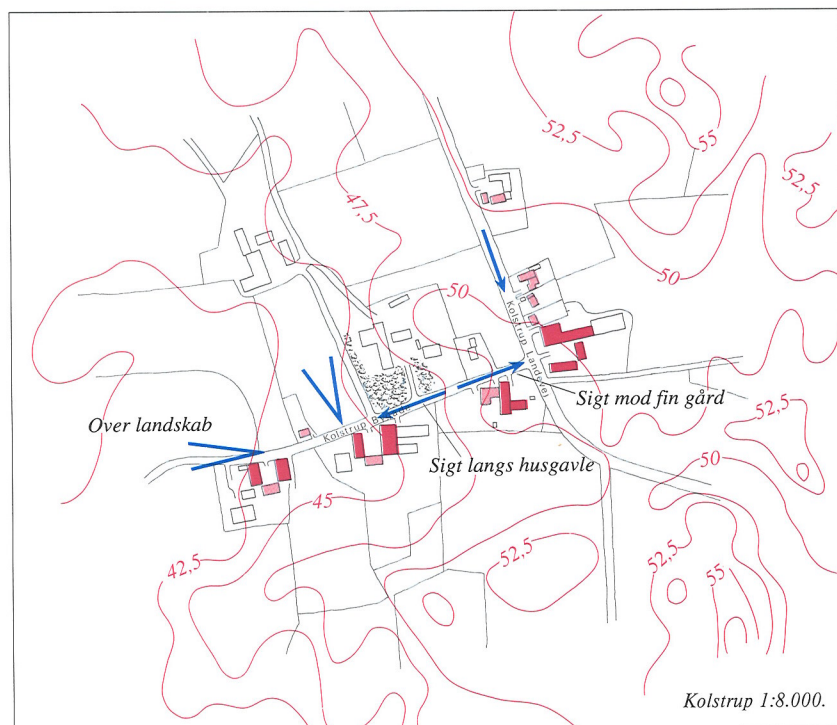
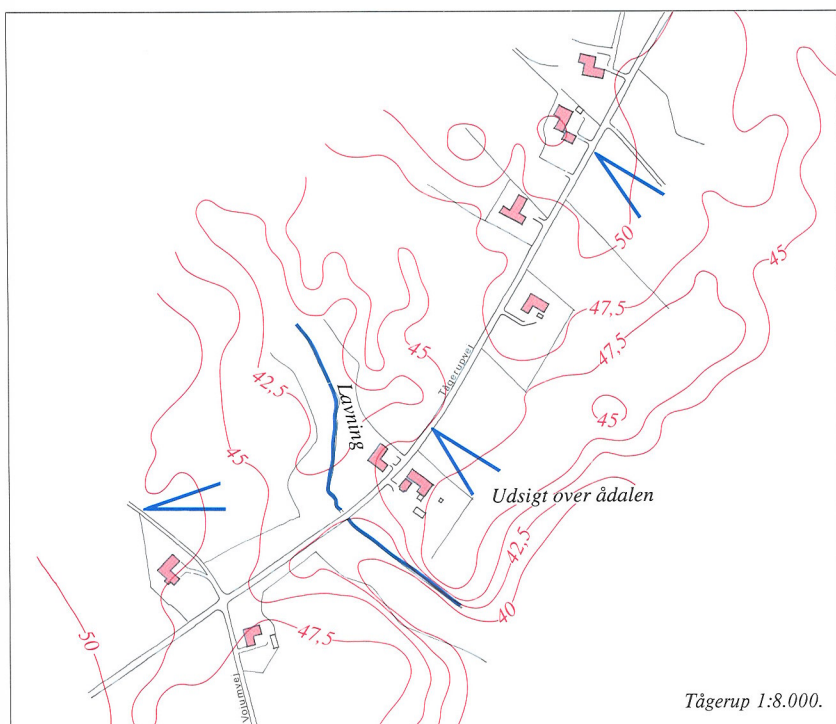
Set nordfra ligger dette beskedne, smukke anlæg meget markant og synligt ved den nyere vejføring.

Tågerup

Tågerup-udstyknngen er den ældste samlede udstykning indenfor Christiansfeld Kommune. Husmandstederne er beliggende i et svagt bakket område sydøst for gården Tågerup, som de er udstykket fra. Bygningsmæssigt ses den markante forskel fra de senere udstykninger, at hele både stald og stuehus er samlet under ét vinkeltag. På denne måde er bygningsformen mere sluttet og en videreførelse af den gamle bygningsform med alt under ét tag.

Kolstrup

Den lille landsby Kolstrup er en kompakt bebyggelse med gamle, ikke udflyttede gårde. Selv om bebyggelsen idag præges af nyere bebyggelse - fra midten af forrige århundrede og fremefter - er den stadig intakt, som den var i slutningen af 1700-tallet, samlet omkring et sving på vejen mellem Magstrup og Stepping. Vestligst afsluttes bebyggelsen fint mod de åbne marker, og østligst fornemmes stigningen allerede op mod de store højder ved Anderup. I dag deles landsbyens relativt få ejendomme af en nyere vejføring.

Et af de typiske husmandsteder fra Tågerup-udstyknngen - de første udstykninger i Christiansfeld Kommune.

Bygaden i Kolstrup, hvor ejendommene syd for vejen markerer en fin gadelinie, der ender i markerne vest for byen.

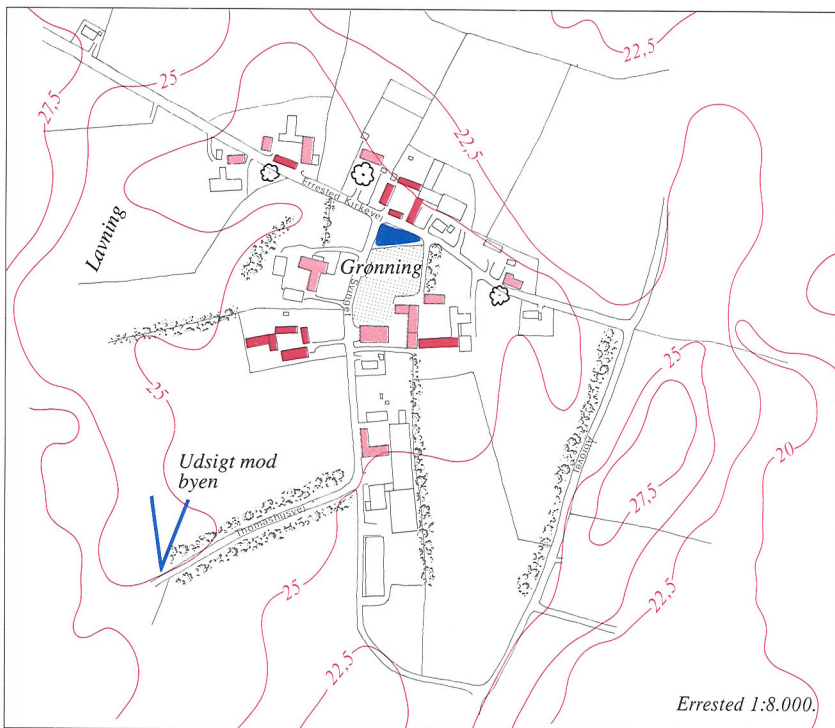
Fra chausséen er der en smuk udsigt mod landsbyen Errested.

Errested

Errested er en beskeden gammel landsby, en by som på mange måder har beholdt sit præg af gammel by. Der er kun kommet enkelte nyere bygninger til, og de store landbrug, som byen hovedsagelig består af, er ret intakte.

Landsbyen er markant placeret omkring et lille gadekær, og landsbyen har stadig den kompakthed, som karakteriserer mange landsbyer.

Byen ligger på et forholdsvis fladt plateau. Kun vest for byen er der en lavning, der fra chausséen giver et fint kig mod de to gårde vestligst i byen.

Den sydvestligste gård i Errested er det smukkeste og mest helstøbte anlæg, og indeholder til og med store rester af bindingsværk i stuehusets nordside.

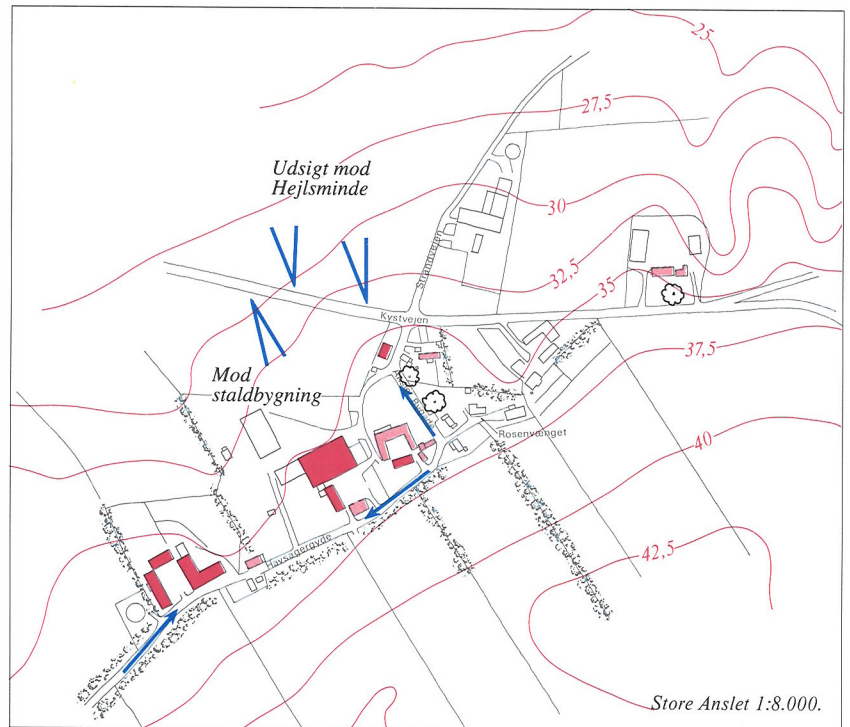
Den smukke indkørsel til Store Anslet fra syd.

Store Anslet

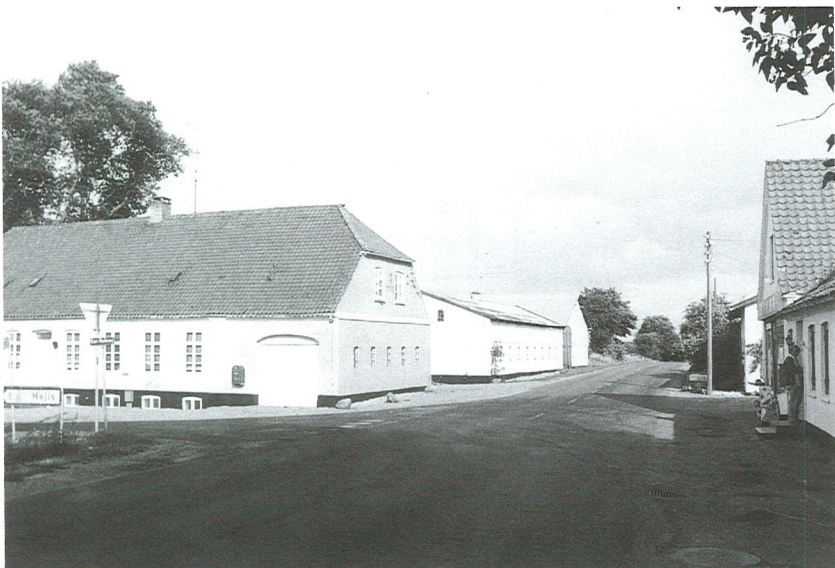
På de største højder i den nordlige del af Fjelstrup sogn ligger landsbyen Store Anslet - landskabeligt meget smukt med en fantastisk udsigt over Hejlsminde bugt og mod nordøst helt til Lillebæltsbroen og Fyn.

Den beskedne bebyggelse er gemt bag levende hegn - kun den store staldbygning til Ansletgård er særdeles markant set fra kystvejen. Ankomsten til byen sydfra er smukt kranset af levende hegn, og først umiddelbart før byen ses bebyggelsen.

I byen blandes bebyggelsen til de 3-5 store gårde smukt med små og gamle landarbejderhuse. Miljøet er nogenlunde intakt, og den store vej griber ikke ind i landsbyens helhed.

Fra Kystvejen er den eneste markante bebyggelse den store staldbygning til Ansletgård - dimensionerne er voldsomme, men bygningen trods alt ganske flot.

Omkring vejkrydset og bymidten i Aller er kroen og købmanden overfor markante bebyggelser. Kroens bygninger er stadig intakte og velbevarede.

Fra øst ses det beskedne kirketårn smukt over vejen mod Stubbum.

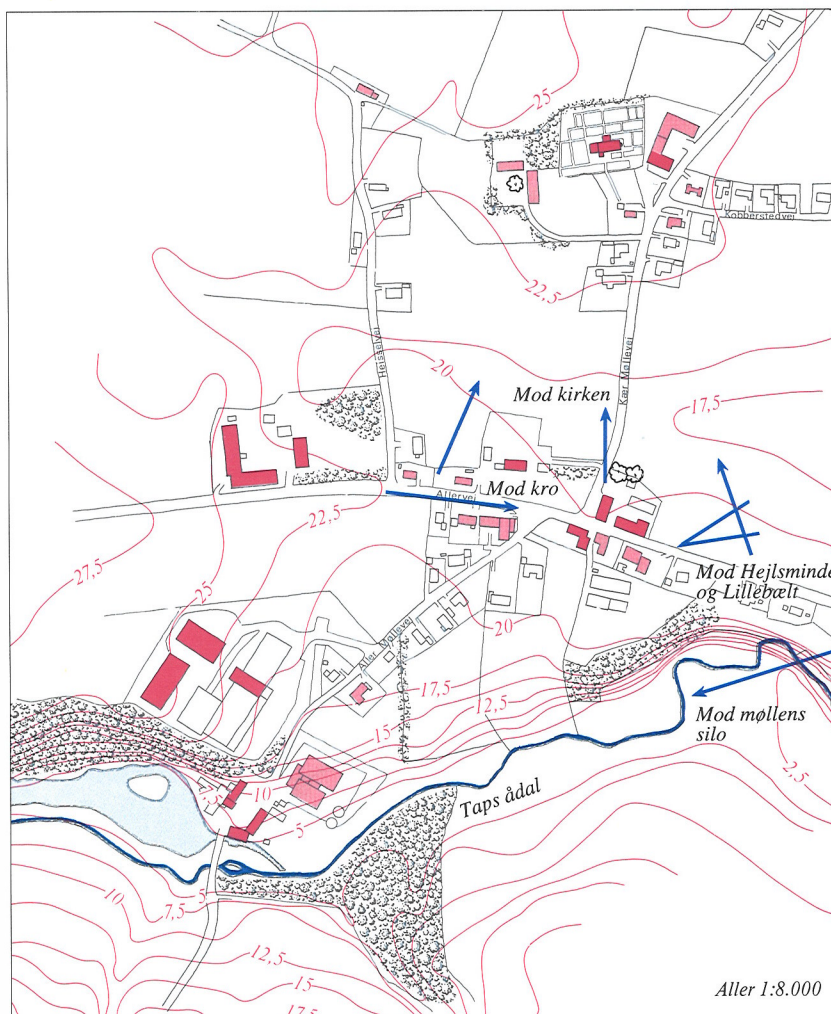
Aller

Allers beliggenhed knytter sig primært til den gamle alfarvej fra Haderslev til Kolding, dvs. til dennes overgang over den landskabeligt markante Taps ådal. Al bebyggelsen i byen er beliggende på nordsiden af dalen og på plateauet ovenfor, hvor kirken ligger.

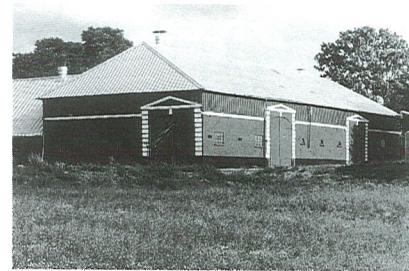
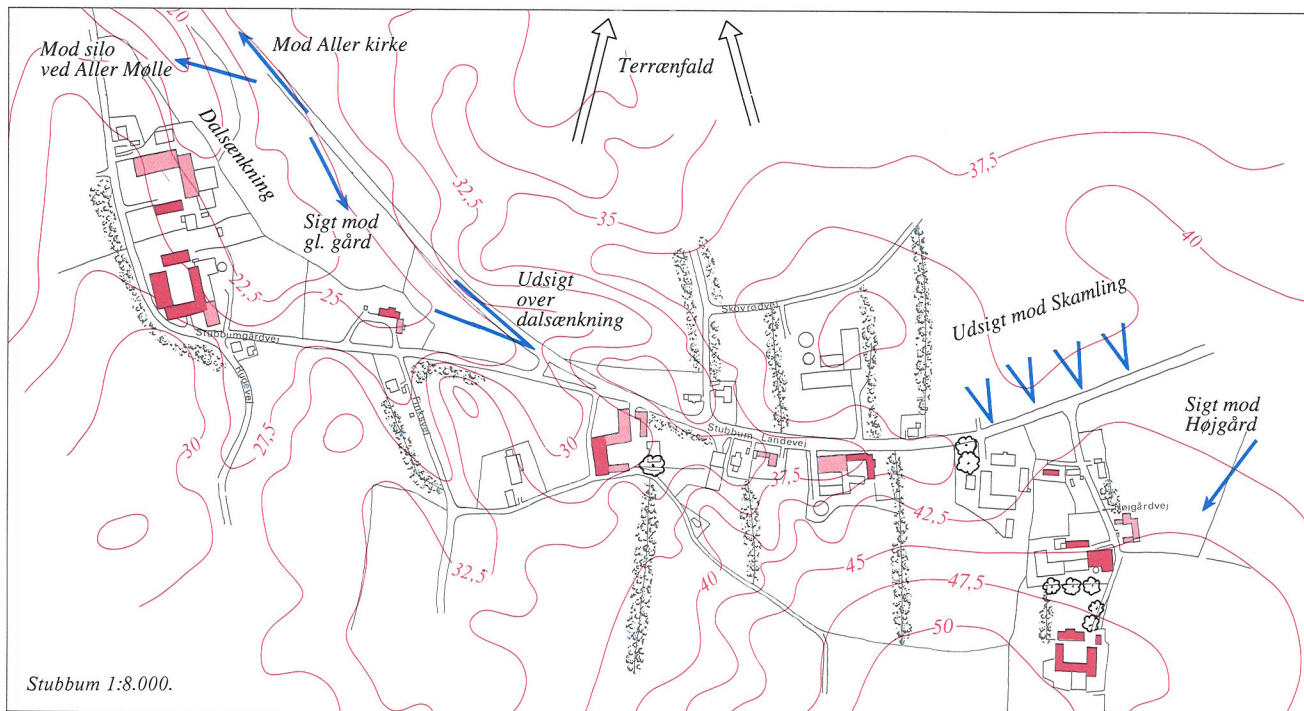
Bebyggelsen deler sig i tre dele, hvor den sydligste alene udgøres af Aller Mølle, ved det gamle overgangssted. Aller Møllens bygninger er markante - som alle andre vandmølle anlæg er det - i en smuk kombination af natur og bygninger. En stejl opkørsel fra ådalen fører til den midterste del af byen, der er beliggende ved et vejkryds. Særligt markant i denne enklave er kroen, der ligger lige ved krydset, og den imponerende Allergård, der ligger vestligt ved Allervej. Fra øst og nord er det harmoniske kirketårn et særligt markant sigtepunkt, på trods af sin beskedne størrelse. Kirkebyen, der ligger adskilt fra "krobyen", har som væsentligste elementer kirke, skole og præstegård, samt en række småhuse af mindre betydning. Ved pladsen foran skolen ligger dog et gammelt, strå-tækt hus, der har betydning i sammenhæng med kirken. Det grønne bælte mellem den nordlige og den midterste bydel er betydningsfuldt og bør bevares ubebygget, ligesom de smukke skrænter mod ådalen bør sikres. Kraftig og markant bevoksning langs ådalens kanter er med til at give Aller kvaliteter, som bebyggelsen alene ikke berettiger til.

Indkørslerne til byen er tydeligt forskellige. Fra nord fornemmes klart, at man færdes på et forholdsvis jævnt plateau, mens tilkørslen fra syd er særligt smuk og markant ned gennem den smalle ådal med levende hegn og store træer på begge sider.

Ved Aller Mølle kendetegnes de landskabelige værdier ved mølledammen og den bebyggelse, der hører hertil.

Allergård er en særligt markant bebyggelse ved vejen mod Christiansfeld. Bebyggelsen er ret sen, men har stor værdi og mange gode kvaliteter.

Som et meget synligt kendemærke for landsbyen ligger denne særegne og smukke ladebygning i Stubbum. Den nyeste vejføring har gjort bygningen endnu mere iøjnefaldende.

Stubbum

Stubbum er en beskeden landsby, der dog på flere måder er markant. Landsbyen består af en række gamle gårde og småhuse, placeret langs en gammel vejstrækning sydøst for Aller. Landskabeligt er byen meget smukt placeret i en smal sidedal til Taps ådal; kun den østligste del af landsbyen er placeret på højdedraget øst for byen. En ny vejføring nord om den gamle landsby har medført, at bebyggelsen egentlig er blevet mere synlig end den var tidligere.

Iøjnefaldende er flere store gårde, bl.a. de to vestligste, samt en stor rødkalket udlænge midt i landsbyen og en tilsvarende østligere. Byens ældste gård ligger særdeles markant midt i landsbyen. Østligst er Højgård også et smukt og helstøbt anlæg.

I landsbyens vestligste udkant er der særdeles smukke udsigter mod Aller Kirke samt både mod øst og vest i de smukke dalstrøg.

Åstorp

Åstorp er en af kommunens bedst bevarede landsbystrukturer. Landsbyen er beliggende i et forholdsvis fladt område, tæt bebygget og stadig indeholdende noget af fordums intimitet. Bebyggelsen, der for en stor dels vedkommende gemmer sig blandt store træer, består i dag af fem store gårde og en række mindre huse. Siden udskiftningen i 1790'erne er syv gårde forsvundet fra landsbyen.

Særdeles fremtrædende bebyggelser er Dalhavegård og Abildstrup. Blandt den øvrige bebyggelse er et enkelt hus samt smedeværkstedet meget markante.

Den smukkeste indkørsel til byen sker fra Taps, hvor man har en fin udsigt mod de to fine gårde og smedens værksted. Iøvrigt er landsbyen pænt afgrænset mod det omgivende terræn med levende hegn og beplantninger med store træer. Den tæthed og koncentration af gårde, som byen må have haft tidligere, er idag afløst af flere grønninger, som er af stor værdi for landsbyen.

Med sit store bygningsvolumen og en særdeles fremtrædende placering, når man kommer til byen sydfra, er Dalhavegård det vigtigste bygningselement i Åstorp. Smedebygningen vest for gården er ligeledes markant.

Selv om en del af udlængerne til de to vestligste gårde i Stubbum er delvis ændrede, er de to gårdanlæg af stor betydning for den gamle del af landsbyen.

